

MLADI I MOLITVA

Tomislav Ivančić

1. UVOD

Mladi kao da su izašli iz javnosti. Prije sedamnaest godina (1968.) isprsilu su se kao na fronti protiv svijeta koji im je uvaljen od starijih generacija. Na svim sveučilištima i meridijanama Zemlje kao po nekom tajnom dogovoru buknule su revolucije, diskusije, štrajkovi, tuče. Pridružili su im se i radnici, posebno u Francuskoj, po čemu zaključujemo da se radilo o ozbiljnoj inicijativi mladih. No njihovi su očevi imali miliciju, vojsku, šmrkove, suzavce i puške. I mladi su se morali povući. Jedni su se dali u pokret "djece cvijeća" – hipike, drugi su načinili novu revoluciju "Jesus revolution". Osnivali su i jedni i drugi svoje svjetove, gdje su htjeli živjeti u miru i skladu s ljudima i prirodom. Hipici su govorili: "Stavite cvijeće na svoje topove", a "Isusova djeca" nosila su parole i značke s porukom: "Isus te ljubi i ja s njime." Dok su Vijetnam i druge fronte tražili mlade da ubijaju mlade s druge strane barikade, zidova i ideologija, digli su se opet mladi najprije nasilno a onda pod vodstvom kant–autorice Joan Baez nenasilno protiv novačenja vojske, protiv rata i protiv ubijanja. Prijetili su im se sa svih strana sudbinom Martina Luthera Kinga i braće Kennedy no oni nisu odustali. Mladi su tražili da Ameri-

kanci i Vijetnamci budu braća, a ne ubojice jedni drugih. Njihovi očevi, generali i političari, nisu ih čuli niti poslušali. I dogodilo se ono što su mladi i predvidjeli. Rat su izgubili i Amerikanci i Vijetnamci. Amerika se povukla, a Vijetnam dalje grca u ratu i raseljavanju.

Mladi su nakon sedamdesetih godina ovog stoljeća kao zašutjeli. Još se čuju u kakvoj izvanrednoj gužvi na rock–koncertu i početno u buđenju karizmatskog pokreta. A onda im netko drugi uzima iz ruku inicijativu karizmatskog gibanja i oni se još više povlače. Sad ih se može sresti oko kafića. Mnoge rastače droga, alkohol i seks. Bezvoljnost i besciljnost ubija mnoge od njih i vodi ih u okultne prakse. To je samo novi oblik borbe protiv svijeta očeva, a za vlastitu koncepciju svijeta.

Homeini je probudio mlade u Iranu i drugdje u svijetu na još tragičniju samoubilačku borbu i prijetnju čitavom svijetu. "Nove kamikaze" u Libanonu i drugdje pokazuju očajnički napor da se stvori lažno obećani svijet starih. Mladi imaju svoj svijet i svoje potrebe i koncepcije o svijetu. No svijetom vladaju očevi, a ne sinovi i ti očevi ne napuštaju tako lako svoja mjesta. Iskustvo očeva postavlja se nad idealizam neproživljene mladosti. Da li je moguć svijet mladih? Da li u svijetu samo stariji imaju pravo?

I mora li se samo onako odvijati svijet kako stariji misle? Tko zapravo vodi svijet: Bog ili ljudi? Ako Bog, onda je moguć i svijet mladih, autentično izgrađen, a ne samo od starih dopušten ili stvoren za mlade.

Sukob starih i mladih jest stalan. Ne uspijeva ga se nadvladati. Svijet starih određen je i šabloniziran: diploma, ženidba, posao, djeca, uspjeh na poslu, mirovina, kraj. Ima li koja bolja koncepcija života – pitaju se mladi.

Osim toga, svijet je izričito muški. Radna su mjesta načinjena po modelu muškarca. Žena se zaposlila, ali je dobila većinom ona mjesta koja neće muškarac. Ona opet "robuje" na radnom mjestu a da nije oslobođena tereta u kući. Radno mjesto za žene ne omogućuje da ona smanjeno radi ili da radi uz djecu ili da joj se na poslu čuvaju djeca. Nju se ne pita za koncepciju radnog mjesta. Ne postoji dakle samo sukob starih i mladih nego i između žena i muškaraca, što još pojačava sukob djece i očeva. Mladi pokušavaju kidati norme svijeta i mentaliteta očeva, ali su očevi tako dobro uredili svijet da se nema kamo pobjeći, nego se naći u vlastitim mrežama. Taj je sukob prisutan i u Crkvi. Nakon Sabora bilo je razdoblje kad se čuo glas mladih. Oni su hodočastili, organizirali liturgiju, uvodili nove melodije, pokrenuli su se sa svih strana. Onda je došlo do zasićenja. Mladi su se od izvana okrenuli prema unutra, od vanjskih zahtjeva za promjenama okrenuli su se promjenama u sebi i tako započeli revoluciju obraćenja. Uvidjeli su da samo vanjske forme ne donose rezultate novog života. Promjene u liturgiji, odijevanju i ponašanju nisu učinile nikakve kvalitetne promjene u životu. Započeli su 1967. karizmatički pokret, osnivali molitvene skupine, okupljali se u bazičnim zajednicama, organizirali "koncil mladih" uz pomoć Taizéa, studirali teologiju, ušli aktivno u život Crkve; odlaze u misije, pomažu u "Trećem svijetu", bune se protiv zagađivanja zraka i okoliša, pomažu u gradnji crkava i siromasima, traže više prostora za aktivnost u Crkvi. No Crkva nije pripravljena da bi mogla prihvatiti njihove zahtjeve. Kler i starije generacije angažiranih laika, dakle svijet očeva ili starijih (usp. starješine – prezbiteri) teško shvaća i prihvaća njihovo iskustvo vjere. One mlade koji završe teologiju Crkva većinom ne zna zaposli-

ti. Onima koji traže dvoranu za okupljanje na molitvu kler nerado prepušta crkvene prostore. Gdje se mladi žele angažirati kao laici, Crkva, osobito kod nas, ne zna kamo bi s njima. Kad laici traže da ih svećenik duhovno vodi, svećenici osjećaju averziju prema tom vodstvu, odbijaju ih očito ili primaju nehajno. Oduševljenju mladih suprotstavlja se nevjerica i često odbijanje klera. Još uvijek se ponegdje čuje uzrečica: *Dicit laicus clero numquam tibi amicus ero* (Reče laik kleru nikad ti neću biti prijatelj). Dok su mladi izlazili iz Crkve, kler je jadikovao. Sad kad mladi žele u Crkvu, kler nije dovoljno spreman da ih prihvati. Od mladih se traži da se vladaju poput očeva i odraslih. Oni se moraju znati vladati po običajima starih, moraju paziti da im vladanje ne odudara od vladanja starih generacija, moraju paziti na izražaj svoje vjere, na odijevanje, na način molitve i vladanja kod mise i moraju odmah usvojiti sav crkveni bonton da bi ih stariji prihvatili. Kler želi zahvatiti mlade izvana, a mladi doživljavaju Crkvu iznutra. Raskorak i nesporazum je tu i on prijati da upropasti ovu jedinsvenu priliku ovog povijesnog trenutka. Unutar Crkve nužan je ekumenizam da bi se spasilo Božje djelo među nama.

Dakle, sukobi očeva i djece prisutni su kako u svijetu tako i u Crkvi. Zato nas Sveto pismo upozorava da će Mesija pomiriti očeve s djecom i djecu s očevima njihovim. Sveti Pavao piše da je Isus došao pomiriti očeve i djecu (usp. Kol 3,29 – 21). Taj sukob dakle nije tako bezazlen kako nam se na prvi pogled čini. On traži otкупljenje (usp. Lk 1,17).

Postoji li svijet mladih? Općenito se drži da je mladost samo priprema za odgovoran posao. Naime, sve je u životu usmjereno prema godinama zrelog rada, odgovornosti i zarade. Tako su djetinjstvo, mladost i starost životne dobi isključene iz aktivnog života. One kao da su bez svoje vrijednosti. Kao da ta razdoblja nemaju svoj život, stil, stvaralaštvo, svoje trajne vrijednosti. Mladost je tek prolaz prema životu. Ali kao što postoji folklor kao umjetnost pokraj klasične umjetnosti i naiva samostalno vrijedna pokraj drugog slikarstva, zar nema mogućnosti da na određenoj razini stvaralaštvo mladih bude vrednovano kao nešto novo, trajno i životno?

Isus nije pripadao svijetu "očeva"! Bio je

relativno mlad. U svakom slučaju, suprotstavio se mentalitetu starih i uhodanih. Razgovarati je htio s onim starijima koji su bili dovoljno mudri i spremni na promjenu, poučljivi, koji su uvidjeli da svijet ne mora uvijek biti baš samo onakav kakav su stvorili očevi jer Bog ima bezbroj načina i oblika života. Isus će se spustiti čak još niže od mladosti i ustvrditi da nitko neće u kraljevstvo Božje ako ne postane kao dijete, ako kao dijete ne primi kraljevstvo Božje. Isus se suprotstavljao "establishmentu", onima koji su okamenili stare strukture, zakone i poglede i bili spremni prije i Boga ubiti nego preispitati svoje stavove i strukture. Mlad je onaj koji dopušta rast, koji je poučljiv, koji ne vjeruje u malaksalost jer snaga dolazi odozgor. Isus je bio tako mlad. Simpatizirao je svakoga tko se mijenjao, tko je tražio istinu, tko ga je otvorena srca slušao. Svijet "očeva" može biti opasan za vjeru i budućnost, on se u svojoj samouvjerenosti može suprotstavljati samom Bogu. No Isus nije nasuprot sistema očeva stavio sistem mladih, nego kraljevstvo Božje. On je unio u svijet nešto nevjerojatno novo. Pokazao je da sazrijevanje vjere nije isto što i sazrijevanje ličnosti. Psalmist kaže: "Razumniji sam i od staraca, jer tvoje čuvam naredbe." (Ps 119,99 – 100). To znači da mladići mogu i u Crkvi i u društvu govoriti evanđeoskije i zrelije od odraslih kad ih je ispunila Božja mudrost i Božja ljubav. Sv. Pavao upozorava Timoteja da nitko ne potcjenjuje i ne prezire njegovu mladu dob (usp. 1. Tim 4,12).

2. RAZJAŠNJENJE POJMOVA

Kad kažemo "mladi", tad mislimo na onaj sloj društva koji je izašao iz djetinstva, a koji još nije ušao u sloj društva odgovornih, zaposlenih, oženjenih. To su ljudi koje nazivamo mladež, mladi, mladići i djevojke; oni koji nisu djeca, dječaci i djevojčice, a istodobno nisu ni muševci i žene. To su oni koji su već sposobni raditi ali još samostalno ne rade, nego se na studiju, u stručnim školama ili uz pomoć starijih spremaju za samostalan rad u ustanovama, tvornicama, radionicama ili na poljima. To su mladi ljudi koji sazrijevaju (adolescenti) ili su već afektivno, spolno, psihički i fizički zreli, no još trebaju od-

ređeno razdoblje za svoju potpunu samostalnost. U brojkama izraženo, to su ljudi u razdoblju između 17. i 25. godine života. Oni već jesu 'odrasli' i još nisu. Sa završenom 17. godinom imaju pravo zasnovati brak, a to znači da ih zakon smatra sposobnima da se brinu o sebi i svojoj obitelji. Oni ipak nisu sasvim zreli jer im nedostaje životno iskustvo. Ako studiraju, još nemaju diplomu u svojim rukama. Oni nekako mogu početi stvarati zaseban život, no još usvajaju životno iskustvo generacija ispred sebe. Oni su aktivni i još pasivni. Oni još nisu posve davaoci, nego primaoci. Iza njih je usvajanje spoznaja duže od deset godina, a još će morati učiti. U stručnim gremijima u svijetu još se raspravlja o tome koliko školovanje pomaže, a koliko blokira stvaralaštvo. U deset do petnaest godina školovanja i nakon tog permanentnog doškolovanja mladi čovjek toliko usvaja znanje, otkrića, navike, domete, mentalitet i metode odraslih da lako u tome izgubi sebe, svoj identitet i svoj svijet. Razvoj svijeta ide samo jednim smjerom jer se mlade strogim školskim zakonima prisiljava da usvoje svijet prošlih generacija. Oni su dakle usmjereni, određeni, a time i zakočeni u donošenju nečeg novog, svojeg, drukčijeg. Tako, iako se o mladima govori kao o nadi za svijet, istodobno ih se onemogućuje u ostvarenju te nade. Određena frustracija, dakle, leži na mladim generacijama, a onda i revolt na svijet na koji ih se privikava. Oni su već određeni svijetom prije sebe i stoga onemogućeni da stvaraju bolji svijet, osuđeni su na nemoć. Oni moraju naučiti "pravila igre" u svijetu, koja su stariji načinili i koja ih kao okovi vežu. Svijet ostaje zato star i postaje sve stariji jer nešto novo i pomlađeno u njemu jedva da se može dogoditi. Tako je to u svijetu i u Crkvi. Novo i progresivno tek uz lomove, svađu, napetost i sukobe prodire u svijet. To je situacija koja je u temelju struktura i koja se ne da izbjeći ljudskim snagama. Ako mladi ne prihvate kariku od starih, razvoj svijeta neće krenuti naprijed. No istodobno zbog prihvaćanja te karike ne nastaje nešto kvalitetno novo, nego se razvoj nastavlja u istom smjeru. No postoji nešto što se naziva zakon razvoja, koji određenom nužnošću vodi razvoj određenim smjerom. U stvarnosti postoje zakoni koje nisu postavili ljudi, nego Netko – Bog. Stoga onaj koji surađuje s Bogom po-

staje sposoban biti "progresivan", biti "na čelu razvoja", znati kamo se kreće svijet. Čovjek u savezu s Bogom vidi ono što drugi ne vide. Bog je stvorio i stvara svijet. On ga je projektirao, on je u njega usadio mehanizam koji, unatoč blokadama koje postavljaju ljudi, sigurno ide cilju. Cilj svjetskog razvoja ne postavljaju ljudi, nego Bog. Stoga je važno biti s Bogom želimo li udarati pravim putovima. Konzervativan i zaostao je onaj koji se opire tom razvoju, koji nasuprot njemu postavlja *svoje* ciljeve, i samo *svoju* snagu ulaže u ostvarivanje tih ciljeva. On mora prije ili kasnije zaostati za svijetom, osjetiti da ne može ići ukorak, naći se frustriran. To znači, čovjek može ostvariti svoje talente, svoju mladost, načiniti može nove kvalitetne skokove tek uz pomoć Boga koji je usadio zakone u stvarnost oko nas. Novost i originalnost mladih, dakle, ne mora biti zapostavljena ili neiskorištena, nego naprotiv ostvarena. Čini se da i tu leže razlozi zašto su mladi počeli tzv. "Isusovu revoluciju" kad su pokušali ostvariti novi svijet. Njihove je snove nastavio tzv. "karizmatički pokret" u kršćanskim zajednicama i u Crkvi. Sigurno je da je jedan od neizrečenih i neartikuliranih razloga (možda i neizrecivih) zašto mladi danas lako prihvaćaju religiozne prakse, u tom osjećaju da se oni u tim praksama ostvaruju u svojoj spontanosti i u njima vide mogućnost da se nadiđu stari svijet, stare metode i stari pristup sutrašnjici.

Svoj put do autentičnog susreta s Bogom vodi mlade često u stranputice. Tako neki u drogama traže veće mogućnosti proširenja svijesti i nadilaženja nemoći. Drugi u okultnim i parapsihološkim praksama traže sile koje su iznad svijeta. Treći su u dugim diskusijama osjetili umor intelektualizma, svijet u kojem se gomilaju riječi a ništa se ne čini, i zato su potražili molitvu. Jedne je umjetnost dovela da naslute transcendenciju, a druge suvremena dostignuća znanosti osobito fizike, gdje uviđaju da je svijet drukčiji od onog kakav nam prikazuju naša osjetila. Jedni zapažaju da se nisu ostvarila obećanja koja je futuristička "znanost" prorokovala na području ekonomije, društva, politike, medicine; jednom riječju, doživljavaju da se raj na zemlji ne stvara ljudskim snagama, da čovjek može željeti i obećati, ali ne i ostvari-

ti, jer nema moći, nema sudbinu zemlje u svojim rukama. Jedni vide da ni tradicionalne religije ne ostvaruju ono što propovijedaju. Pa i u kršćanstvu se nalazi određena stagnacija i otpor iskustvenom susretu s Bogom. Istodobno mladi osjećaju da baš kršćanstvo ima i drugu snagu osim one organizacijske i ljudske. Oni slute u Crkvi nešto veliko, prevratno, snažno i čovjekoljubljivo što može otvoriti perspektivu njihovoj budućnosti i dati smisao njihovim životima. Zato ulaze sve više na molitvena vrata u Crkvu i sve više traže molitvena iskustva. Nakon razdoblja u kojima su se održavale tribine, nakon što je utažena glad za spoznajom vjere izdavanjem mnoštva knjiga i mogućnošću da kao laici studiraju teologiju, oni žele sad ući u područje molitve. Nakon Logosa, Riječi, oni traže Pneumu, Duha Svetoga. To je normalan slijed vjere. Po Riječi se dobiva Duh.

Što je molitva? – Tradicionalni kateki-zamski odgovor jest: uzdignuće srca i uma k Bogu! Sv. Ivan Vianey kaže: "To je sjedinjenje s Bogom." Drugi sveci kažu: "To je susret s Bogom i razgovor s njime." Drugi vatikanski sabor izjavljuje da je molitva razgovor s Bogom (usp. DV 25,1). Sve te formulacije izražavaju isto: molitva je dolaženje k Bogu, razgovor s njime, sve veće približavanje njemu, sjedinjenje s njime, suživot s Bogom. To se pak događa tako da uzdignemo srce i um k Bogu. Bog je Duh i tko ima duha, može s Bogom komunicirati kao osoba. Vjernik ima i Božjeg Duha. Kod stvaranja oživio nas je Božji duh, a na krštenju smo primili Duha Svetoga. Kao kršćani imamo osobitu sposobnost da se susrećemo s Bogom, razgovaramo s njime i s njime se sjedinimo. Kao što nas susretanje s drugim osobama mijenja, tako i razgovor s Bogom. Već sama Božja riječ koju slušamo ili je čitamo udahnjuje u nas Božji život, čisti nas od zla (usp. "Vi ste već čisti zbog riječi koju sam vam rekao" – Iv 15,3), približuje Bogu i budi u nama čežnju za Božjim životom. K Bogu možemo po Isusu, ali u snazi Duha Svetoga. Zato nas Isus po Duhu uzdiže da možemo razgovarati kao djeca s Ocem (usp. Oče naš). Molitva je osobito djelovanje Duha u nama i po molitvi dobivamo snagu Duha Svetoga. Tako su tek Riječ i molitva potpun kršćanski život i tek tako se potpuno ostvaruje sva novost radosne vijesti u na-

ma.

Kad se govori o molitvi, tad se u tradicionalnom smislu misli na određene molitvene formule koje se recitiraju. Naučeni smo ujutro, u podne i navečer izmoliti određene molitve, navikli smo moliti prije i poslije jela. Sve je to međutim u smislu "izmoliti", a ne moliti, dakle u smislu izgovoriti određene formule. To izgovaranje molitvenih formula toliko se uvriježilo da nam se potpuno izgubio smisao molitve kao susreta s Bogom. U recitiranju određenih molitava teško se može sabrati, pa se stoga molitve svode na nešto apstraktno izgovoreno, na izvršenu dužnost i time kao na neku žrtvu Bogu prinešenu. Takva molitva ne hrani dušu i tek izdaleka približava hranu srcu. Stoga postaje dosadna i brzo je ljudi odbace ili ostave kao preostali ostatak iz djetinjstva. Takve molitve, i one nabrojene u beskraju, ne daju veće rezultate, pa se gomilaju neuslišane tako da nas zapravo takve molitve uvjeravaju da Isusova obećanja o tome da "tko moli, dobiva" ipak nisu posve istinita. U nama dakle zbog tako shvaćenih molitava dolazi do sukoba između Isusovih riječi i stvarnih plodova molitve. Drugi će opet tu molitvu ubrojiti u magiju, da se lakše napusti, dok će treći ustrajati u molitvi i tako se njome barem minimalno koristiti.

Za molitvu je bitno da je sabrana. Ona je razgovor s Bogom i ne može biti nesabrana. Kad s nekim razgovaram, onda ga slušam i govorim mu. To mogu biti i molitvene formule, ali i moje riječi koje govorim; mogu biti svetopisamski tekstovi koje mi je srce usvojilo pa ih Bogu govorim. No važno je da ne vjerujem u riječi kao takve, u molitvu kao takvu, nego molitvu kao most, sredstvo, način mojeg komuniciranja s Bogom. Ako nisam sabran u molitvi, onda nisam svjestan što govorim pa niti kome govorim. A to znači da je moj duh zatvoren Bogu i njegovu djelovanju. Stoga je normalno da ta molitva ne donosi veće koristi. I ona nije pravi susret s Bogom. Ako nekome govorim a nisam svjestan da je on tu, onda se ne susrećem s njime. Molitva čini privlačnom, uslišanom i preobraziteljskom baš sabranost. Sabranost je svijest da stojim pred Bogom, da njemu govorim, da me on gleda i da Boga gledam očima duha. To je svjestan razgovor dviju osoba. To je govor i slušanje jer je ona razgovor — dijalog. Ako sam rastresen, nesvjestan

da je tu Bog, tad ne mogu slušati niti čuti Boga. Ako sam sabran, brzo se događa susret s njime. Rastresenost je ono, kao što sama riječ kaže: raz—tresen, razasut, a to znači odsutan, neokupljen. To znači da mi je tijelo tu, a duh, mašta, misli i osjećaji, volja — dakle "ja" — negdje drugdje. Odatle je jasno da se susret ne može dogoditi jer mene nema tu.

Sabranost ima dva bitna elementa: ja sam tu, prisutan sam i vjerujem da je Bog tu, da je i on prisutan. Svoju prisutnost mogu odmah registrirati, no da li je Bog tu, ne mogu znati prije molitve, nego tek u molitvi. Tek po plodovima, po onome što moj duh registrira kroz molitvu, postajem svjestan da je Bog tu. U samoj molitvi dobivam iskustvo da je Bog sa mnom. To više nije samo Isusova riječ da će biti ondje gdje smo u molitvi iza zatvorenih vrata dvojica ili trojica sabrani u njegovo ime, nego za to svjedoče plodovi koje je Isus obećao i koji se ostvaruju. Oni svjedoče za istinitost Isusovih riječi, a tada i molitelj postaje svjedok pred drugima za istinitost Isusovih obećanja. Treba uvijek iznova naglasiti da je dvostruka sabranost bitna i neodložna za molitvu. U nju treba jednostavno skočiti, ona je izraz vjere, ona je plod obraćenja jer traži opredjeljenje za Isusa, ostavljanje svih drugih misli o stvarima ili osobama i dolaženje samo Isusu. Isus u tom postaje najvažniji. Možemo tako zaključiti da je rastresena molitva znak nevjere i neobraćena srca. Znak je i nepoštovanja prema Bogu. A ujedno ne prima plodove obećane pravom molitvi.

Drugi važan uvjet za molitvu jest opraštanje. Ali "kad ustanete na molitvu, oprostite ako imate što protiv koga" (Mk 11,25). Ili — prinosiš li svoj dar na žrtvenik pa se sjetiš da tvoj brat ima nešto protiv tebe, ostavi dar pred oltarom i idi, najprije se izmiri s bratom (usp. Mt 5,23 — 24). Bog je ljubav i stoga se njemu ulazi na vrata ljubavi. Ako zatvaramo ta vrata nekom čovjeku, zatvaramo ih Ljubavi, a to znači Bogu. Tada nismo više pred Bogom. Oprost je stoga uvjet da bi se u molitvi moglo biti s Bogom. Pomiriti se trebam s Bogom tako da ga molim za opraštanje, ali i da prihvatim to opraštanje. Također se pomirujem s Bogom tako da iz njegove ruke prihvatim životne situacije koje su me opkolile. Oprostiti treba i ljudima — ali ih i moliti za op-

roštenje. Oprostiti treba znati i samom sebi. Ljubav je početak novoga svijeta. Oproštenje je početak ostvarivanja Ljubavi.

Neophodan uvjet za molitvu jest i "tražiti najprije Kraljevstvo nebesko". To je naime uvjet za uslišavanje molitve jer Isus kaže: "i sve će vam se ostalo dodati" (usp. Mt 6,33). Kad tražimo sve drugo prije kraljevstva Božjeg, tražimo svijet bez Boga, a to znači da ostajemo u stanju grijeha s Božjim darovima u naručju. Grijeh je naime kidanje komunikacije s Bogom. Ako molitva ne usvoji najprije Boga, ako ne uspostavi najprije komunikaciju s Bogom, s Božjim vladanjem nad svijetom, nad poviješću, nad stvarima i svagdašnjim događajima, tad se ne događa ništa novo, ne nastaje ni novi svijet ni novi čovjek.

Važan je uvjet za molitvu i postojanost, ustrajnost. Molitva je proces koji se događa. Molitva je suživljavanje s Bogom. U molitvi molitelj raste, postaje Bogu sličan (u kakvom si društvu, takav si – kaže narod – a ovdje sam u Božjem društvu). Čovjek je stvoren u okvirima prostora i vremena i zato je i njegova molitva time uokvirena. Molitva je kao rađanje čovjeka. Molitva je kao utroba u kojoj Duh Sveti rađa novoga čovjeka. Kao što se u utrobi vode pri krštenju po Duhu Svetome preporučaju ljudi u djecu Božju, tako nas i utroba molitve stalno suobličuje Isusu Kristu. Molitva je zapravo nastavak, produženje krštenja. U njoj raste novorođeno dijete Božje u iskusnog vjernika. Ona je proces rasta krsne milosti. Ono što je u klici dobiveno u krštenju i potvrdi, raste do zrelosti u molitvi i novim spoznanjima Božje riječi. U molitvi ne raste samo čovjek do zrelosti "dobi Kristove", nego se dobivaju uz to i darovi od Boga, postaje se bogatiji u svakom pogledu. Ustrajna molitva sve dobiva. Duh Sveti sve daruje u procesu, u sazrijevanju, u rastu. U molitvi zato možemo sve dobiti. U njoj Duh sveti dolazi i uči nas najprije što je Božja volja, uči nas moliti i ujedno ostvaruje ono što u molitvi tražimo. U stalnom gledanju Boga pred sobom, u sabranosti žive vjere i sigurnosti, da ne govorim i ne gledam u prazno, nego u Božje oči i uši, raste moja vjera i ostvaruju se moje molitve.

Molitva može biti privatna i javna. Čovjek se može zatvoriti u osamu svoje sobe i razgovara-

ti s Bogom. No mora prije ili kasnije izaći pred druge i zajedno s njima doći pred Boga. Čovjek je naime u svojoj biti društveno biće. On se zato u potpunosti ne ostvaruje sam. On je u rasponu između svoje osobnosti i drugih oko sebe. Jedna i druga situacija jest njegovo pravo stanje. U osami sobe može čovjek razgaliti svoje srce i s Bogom razgovarati kao dijete s ocem. Stoga će biti normalno da u osami pred Boga ne idemo s naučenim molitvama, nego govorimo onako kako nam riječi iz srca naviru. Ta molitva oslobađa, povjerava se Bogu, zahtijeva, uzdiže, hrabri i oživljuje čovjeka. U osami će čovjek znati zašutjeti i oslušivati Duha Božjega koji u nama ne samo moli i kliče "Abba" nego nas poučava, potiče, uvodi u svu istinu i tješi. Molitva postaje dijalog, razgovor. Nakon takvog razgovora čovjek se vraća osvježen, obnovljen, ohrabren i osnažen za nove zadaće i pothvate. Iz molitve tako nastaje nov svijet i nov naraštaj ljudi.

Zajednička molitva ima jednu dimenziju više, a to je snažna prisutnost Isusova i svjedočenje za Isusa. Izgovarajući iz srca ono što mi Bog nadahnjuje, pred zajednicom svjedočim za Duha Svetoga u sebi i za Isusa Krista koji mi daruje svojega Duha. Na taj način Božja snaga zrači na ljude oko mene i stvara novu Božju zajednicu ljudi koji se razumiju, imaju povjerenje jedni u druge i stvaraju ozračje Božje obitelji. Zajednička spontana molitva stvara ozračje povjerenja i ljubavi i tako omogućuje djelovanje Duha Svetoga koji je Duh Ljubavi i Istine. Zato se u zajedničkoj spontanoj molitvi brže dolazi do iskustva Božje blizine i do promjene života sudionika molitve. Zajednički recitirana molitva, ma koliko bila duboka, snažna i sadržajna, ne djeluje tako jer nije neposredna, nikog ne obvezuje i zato je teža za sabranost i potpuno predanje. Baš spontana zajednička molitva jest ponovno otkriće našeg vremena. Ne kao da se ona nije u Crkvi molila, naprotiv, bila je dugo zaboravljena i zapostavljena. Činjenica je da su pravedni i proročki likovi Staroga zavjeta uvijek molili spontano. Posebno se to vidi u Psalmima. No i u Novom zavjetu Isus moli spontano (usp. Iv 17), apostoli također. O tome svjedoče poslanice, osobito uvodni dijelovi Pavlovih poslanica. Crkveni oci također tako mole i svjedoče da je to

činila i prva Crkva. "Slava" i "Molitva vjernika" svjedoče o toj spontanosti i u euharistiji, središnjem liturgijskom činu Crkve. Sv. Augustin svoje djelo "Ispovijesti" piše u obliku spontane molitve. Mnoštvo svetaca također je ostavilo zapisane spontane molitve kako svjedoče tekstovi u "Službi čitanja" u oficiju. Na našem crkvenom izdavačkom tržištu danas imamo niz knjiga sa spontanim molitvama, kao npr. J. Zink: "Kako danas moliti", Arias: "I krik je molitva", "Pred tobom, Gospodine" M. Quoista, u izdanju A. Jarma: "Evo, dolazim ti reći" i sl. Posvuda nastaju spontane molitvene skupine. Ljudi sami osjećaju potrebu da se pred Bogom izraze. Crkva je uvela molitve vjernika. Pojavljuje se mnoštvo pjesama u obliku molitve, kao što su nove duhovne šansone. Kad nas je Isus učio "Oče naš", nije rekao "molite doslovno ovo", nego "ovako molite" (usp. Mt 6,9). Ivandelisti su nam ostavili dva obrasca "Očenaša", a to je znak da nisu mislili da to samo naučimo napamet i ponavljamo, nego da u svakoj našoj molitvi i razgovoru s Bogom budu prisutni oni elementi koje nam navodi Isus.

Spontana nam molitva pomaže da naučimo razne vrste, oblike i sadržaje molitava. Tako učimo da je najsnažnija molitva klanjanje jer nas dovodi da častimo Boga baš radi njega samoga. To je čudesna molitva jer traži najprije kraljevstvo Božje – samoga Boga. Osim poklonstvene molitve učimo da je snažna i molitva slavljenja, hvaljenja Boga. Ona nas najbrže dovodi do povjerenja u Boga. Zahvaljujući naime Bogu baš za sve, pa i za negativne događaje, počinjemo se oslanjati na Boga, uviđati da on vodi baš svaki, pa i neugodne detalje života, da je on zaista Bog. Ta nas molitva brzo dovodi do uslišanja i čini čuda.

Molitva opraštanja i kajanja oslobađa nas zla u nama i oko nas i omogućuje djelovanje milosti u srcu. Ona stvara nove odnose među ljudima, pomiruje ljude s Bogom i između sebe.

Molitva kao molba, vapaj, prošnja dovodi nas do toga da s povjerenjem u Boga očitujemo svoje potrebe, da Bogu onako kažemo o svojim problemima kako ih mi vidimo.

U svakom slučaju, molitva nas unosi u Božji svijet, svjesno nas povezuje s Bogom i donosi nam iskustva suživota s Bogom. Molitvom

se otvaramo nadljudskom, novom svijetu. Molitvom ulazimo u novi svijet, a time i izlazimo iz svojega. Zato svaka molitva ima svoj "exodus" i svoj ulazak u Božja obećanja, svoje obraćenje, izlazak iz grijeha i ulazak u milost. U svakom slučaju, radi se o transcendiranju sebe i svoje nemoći. Ulazak je to u novu snagu kojom se može preobražavati svijet. Molitva je nova mogućnost i nova perspektiva čovjeka. Ona je nadilaženje ljudskih mogućnosti. Ona pruža mogućnost za nov zaokret, za nove odnose među ljudima, za drukčiju koncepciju života, za drukčiji poredak vrednota, za revoluciju mira, povjerenja, suradnje. Molitva otvara čovjekove oči za one vrijednosti za koje mu ih je zatvorio grijeh. Molitvom čovjek spoznaje tko je i kamo ide. Molitvom neizmjereno nadilazi samoga sebe. U molitvi čovjek ne mijenja sebe, nego dopušta da ga Bog mijenja. Molitva je dakle ulaženje Božje snage u naš svijet. Istodobno, u molitvi se čovjek ne može hvalisati, nego postaje ponizan. U molitvi može mlad čovjek nadići starijeg ili ga stići u iskustvu i snazi koja preobražava svijet. Moguće je stoga da se nađu na istoj razini shvaćanja i prihvaćanja očevi i djeca, da zajednički uvide slijepe ulice kojima bez Boga vode svijet i da tako krenu otvorenim putovima u slozi k cilju. U molitvi, dakle, ne znači mnogo životno iskustvo i veća ili manja naobrazba jer se u molitvi nadilaze te razlike. Jednako može postati svet čovjek od petnaest godina kao i onaj od dvadeset, trideset pet, pedeset ili osamdeset godina. Možda su čak mladi u prednosti jer imaju manja negativna životna iskustva i stoga se manje intelektualno opiru drugotnosti Božje riječi i života u molitvi.

3. MLADI I MOLITVA U SVETOM PISMU I ŽIVOTU

Mladost je vrijeme poziva i vrijeme oduševljenja. Na religioznom se području to posebno odražava. Pozvane od Boga, mlade biblijske ličnosti započinju nova razdoblja u povijesti izraelskog naroda. Mladi Jošua ostaje vjeran Božjoj riječi čak onda kad najveći prorok Izraela, Mojsije, postaje u sumnji nevjeran toj riječi. Mladi se Samuel odaziva i biva velik sudac u Iz-

raelu. David je kao mladić vjeran. Trojica mladića, Daniel i njegova dva prijatelja, neumorni su u vjernosti Bogu.

U Novom je zavjetu slična situacija. Isus je sa dvanaest godina mudriji od svih židovskih učenjaka u hramu. Kao mladi "rabi" on govori kako nitko govorio nije. Među apostolima Ivan ima posebno mjesto kraj Isusa.

Sigurno, ne treba gledati jednostrano na mlade. Bogati mladić ne slijedi Isusa, nego odlazi tužan, prikovan uz bogatstvo. Mnoštvo starijih ljudi poput Nikodema, Josipa iz Arimateje i drugih prihvaćaju Isusa. Ovdje želimo samo reći da uza svijet starih može biti i autonoman svijet mladih, pogotovo kad se radi o vjeri. Ili, zapravo, stariji i mladi jesu jednakopravni u vjeri i tu bi slogu trebalo uspostavljati u Crkvi. Isus donosi jednake uvjete spasa za mlade i stare, jednake sposobnosti za jedne i druge, jednake karizme i milosti. Stoga je potrebno da i svijet očeva sluša sinove kao što sinovi slušaju očeve. Takvu slogu, čini se, može uspostaviti jedino vjera. Na drugim se područjima traži staž, iskustvo, obrazovanje i godine da bi se moglo preuzeti odgovornosti za narod, posao, ustanovu i sebe. U vjeri, čini se, to nije uvijek nužno.

U mladoj prvoj Crkvi nalazimo slične fenomene kao i u Evanđeljima. Mladi je Stjepan svojim mučeništvom "izvukao" Crkvu iz učmalosti u Jeruzalemu i židovstvu i "prisilio" je da ode poganima. Mladić Savao gledao je to i poslije jednim Božjim zahvatom postao Pavao. Timotej i Tit su kao i Barnaba, Marko, Sila i drugi mladići, a istodobno glavni nosioci evangelizacije. Među svjedocima i mučenicima prve Crkve nalazimo ponajviše mladih. Očito da vjera nije povlastica starijih, ali ni mladih. Stari i mladi imaju jednako pravo na život, na mudrost, na borbu za bolji svijet, na traženje putova za obnovu svijeta i čovjeka, na povjerenje. Stari i mladi trebaju surađivati na izgradnji svijeta, izmjenjivati ideje, planove, zamisli i ostvarivanja. Bog nije stvorio nekorisna životna razdoblja. Svako razdoblje života ima odlučujuću riječ u traženju boljeg svijeta. Mladi su i danas na čelu traženja boljih odnosa u Crkvi. Oni su počeli sa "Jesus revolution", oni su glavnina molitvenih skupina, oni su većina u karizmatičkom pokretu, na hodočašćima i sl. Pokret fokolarina počela je

skupina mladih usred razaranja prošlog rata. Ekumenski pokret "Koncil mladih" u Taizéu vode mladi, obilazeći cijeli svijet da bi animirali ljude za bratske odnose među narodima, crkvenim zajednicama i pojedincima. I pokret Kursija također vode mladi zajedno sa starijima. Konačno, župne zajednice vode kako stariji župnici tako i mladi kapelani. Drugim riječima, molitva neizostavno pomaže da se stvori bolji svijet, da se odgoje bolji ljudi, da nastanu bolji odnosi. Molitva donosi nove spoznaje, širi horizonte, vodi sve dubljem pogledu u stvarnost svijeta, otkriva sudbinu svijeta, pomaže da se pogleda i iza zastora života, donosi prijateljstva s Gospodarom svijeta i svemira, Isusom Kristom, mijenja čovjeka, pomaže mu da ustraje, da se ne boji bolesti i smrti, da se angažira za čovjeka. Molitva otkriva oči i uši za nečuvene i nevidene stvari. Molitva otkriva brata u svakom čovjeku. Molitva nas dovodi do iskustva Božje brige za čovjeka do u sitnicama svakodnevnice.

Molitva je temeljna čovjekova dimenzija. To znači da o njoj zavisi sve drugo u ljudskom biću. Molitva je naime komunikacija s Bogom, a Bog je temelj bitka i bića. U ispovijedi se oprašta grijeh. Ali tek se u iskrenoj molitvi iskusi to Božje opraštanje. Pričest pruža tijelo živog, spasonosnog Sina Božjeg pod prilikama kruha i vina, no tek molitva daje to iskusiti. Svaki sakrament pretpostavlja molitvu za svoju plodnost. Naime, molitva nas "spaja" s Bogom, a to znači da u njoj otklanjamo bilo koji "obex", bilo kakvu zapreku za plodonosno primanje sakramenata. Sakrament pretpostavlja molitvu i ona ga prati.

Molitva pomaže zdravlju psihe. Budući da su sva zla načelno od iskonskog grijeha i budući da grijeh i danas truje odnose i stvarnost oko nas, onda je njegovo otklanjanje temeljan uvjet za bilo koji zdrav odnos i bilo koje bivstvovanje, reagiranje i življenje. Molitva pomaže i u tjelesnom zdravlju. Liječnici liječe, ali Bog zdravlje daje (usp. Sirah 38). Bog je Gospodar svakog dobra. Svako dobro od njega silazi (usp. Jak 1, 16 – 17). Komunikacija s njime ozdravlja u temelju čovjeka i svijet. Konačno, gdje ne pomaže nikakvo ljudsko liječenje, ostaje još samo molitva. Molitva naime čini čudesa. I kad se čovjek nađe pred neizvedivim zadatkom, još je

uvijek sve izvedivo u molitvi. Kad u umiranju svi napuste čovjeka, ostaje još samo molitva kao "spoj" s Bogom, ulaženje u društvo s Bogom. Molitva je najvažnije sredstvo koje omogućuje bilo koje nadanje. Ona je lijek protiv razočaranja i očaja, protiv osame i straha, protiv mržnje i napasti, protiv napada i ugroženosti. Ona je u konačnici oslobođenje od besmisla i ulazak u smisao. Molitva je ulaženje u samoga Boga, gdje se odvija neizreciv dijalog između trojice: Oca, Sina i Duha Svetoga. Isus nas uči moliti, komunicirati s Bogom, a Duh Sveti omogućuje tu komunikaciju. Duh u nama moli, on nas poučava, on uvodi u cjelovitu istinu. Cjelovita ili sva istina jest ona koja nije samo u umu, samo u intelektu, nego ostvarena, misao utjelovljena u materiju, spojena sa stvarnošću. Molitva je sveobuhvatno djelovanje, življenje, komuniciranje. U molitvi čovjek ulazi u svoju pravu dimenziju, postaje gospodar prirode i suradnik Božji, postaje dionik svih vremena i čitave stvarnosti, kruna svega stvaranja.

Molitva je stvaralačka snaga. Ona što ne možemo sami, možemo s Bogom. Svijet ne može propasti dokle god ima onih koji mole. Oni drže "vezu" s Bogom i ta "veza" drži svijet da ne propadne. Molitelji su najveći dobročinitelji svijeta. Molitva je stoga teška i naporan. Nju se stalno uči. U molitvi čovjek dobija nadahnuća za nove pothvate i istodobno dobiva sposobnost i snagu za ostvarenje tih nadahnuća.

Tek u molitvi može čovjek cjelovito razumjeti Sveto pismo. Ono je napisano po nadahnuću Duha Svetoga. Otčitati ga se stoga može samo u istom nadahnuću. Pismo Duha Svetoga mogu razumjeti oni koji imaju Duha Svetoga. A Duha Svetoga primamo po molitvi vjere.

4. NEKA ISKUSTVA MLADIH U MOLITVI

Da ne bi sve gore rečeno ostalo samo teorija, dobro je čuti iskustvo mladih o molitvi. O tome govore mladi u čitavom svijetu. Jedan student medicine rekao je o molitvi: "Za mene je molitva isto što i disanje. Recite mi, mogu li živjeti ako zaboravim disati? Kako bih onda živio ako zaboravim molitvu?" Jedan je student pra-

va govorio: "Nisam ni slutio kolike snage leže u molitvi. Godinama nisam mogao oprostiti jednom čovjeku. Otkad molim, ne samo da sam oprostio nego volim onog čovjeka!" A jedna mi je djevojka ispričala: "Pitate me zašto volim dolaziti na molitvene sastanke? Recite mi zašto ste postali svećenik? Vidite, ne znam dokraja objasniti zašto molim, ali duboko vjerujem da ja ne bih bila ja kad to ne bih činila. To je veće od mene, darovano mi je i čini me sretnom, radosnom i kreativnom!" Njezina je prijateljica dodala: "Mi smo cimerice, zajedno stanujemo. Nakon dolaska s molitvenih sastanaka zapažala sam sve veće promjene na svojoj prijateljici. Nešto me gonilo da je pitam što je tomu uzrok. Onda sam počela sama moliti. Od tada mi se čini da je svaki dan nov i da se horizonti oko mene šire unedogled." Strojari iz Bosne je rekao: "Moliti, to ti je kao ići u najljepši susret. Otkad molim, više ne psujem, poštivam djevojku, nije mi težak crkveni i Božji zakon. Jednostavno, meni je molitva otkriće jednog novog divnog svijeta. Ne bih mogao bez molitve." Jedna djevojka s medicine prisustvovala je tom razgovoru: "Vidite, prije sam mislila da se ti ljudi prave važni, da ne govore istinu, da su čudaci. Otkad molim barem pola sata u danu, ispitate na faksu polažem bolje i brže, a i zdravija sam. Ima nešto čuderno u molitvi. To je avantura ljubavi." Medicinska se sestra javila za riječ: "Molitva me osposobljava da pacijentima prilazim kao onima koje volim. Doživljavam od njih divna iznenađenja. Neki mi kažu da zračim nečim nadzemaljskim i da su im pokraj mene olakšane boli. Vidite, molitva je nešto najljepše u životu, ali nažalost zaboravljeno." Elektrotehničar nam je počeo objašnjavati: "Nekad sam nizio molitve, ali bez srca. Sad najviše volim kleknuti u sobi i gledati u križ. Jednostavno, kao da u mene ulazi struja mira, ljubavi i prisutnosti Isusove. Ne mogu bez molitve. Ona je srce mojeg dana." Djevojka, dizajner: "Htjela bih ljepotu približiti ljudima. Previše je kiča oko nas. Dok molim, dolazi mi stotine nadahnuća kako da radim i što da radim. U molitvi susrećem Ljepotu u osobi." Jedan je građevinar ispričao: "Molim jer sam uvjeren da je uslišana molitva. Ali važno je moliti srcem, sabrano. Onda se događa nešto u meni i u svemiru." Apotekarica je dodala: "Dobivam u molitvi uvijek novu

snagu da se borim protiv životnih nedaća i da pobjeđujem sebe." Profesorica književnosti je nadodala: "Ma ne znam smijem li to reći, ali ja Isusa volim. On je najbolje biće koje poznajem. Naši su razgovori dugi i srdačni. Znam samo da nakon molitve mogu svakoga lako uvjeriti da je Isus potreban svima i da donosi mir." Jedan fizioterapeut: "Bavio sam se spiritizmom i uzimao drogu. Prekinuo sam studij, zamrzio sebe i ljude i već smišljao da si oduzmem život. Onda su drugi molili za mene. Sasvim sam se izmijenio, završio studij i zaposlio se. Kao da sam se iz smrti vratio u život. I sad mi je molitva zahvalnost za darovan život. Da, molitva je za mene život. Shvaćate li da je to tako?" A inženjer kemije umiješao se u razgovor: "Otkad molim, zavolio sam Sveto pismo i Crkvu. Misa mi je svaki put nezaboravan doživljaj. Kao da koracam u susret nečemu prekrasnom." Mladi je profesor glazbe ispričao: "Otkad molim, mene više ne muče pitanja postoji li Bog. Sad sam siguran da postoji jer ga susrećem u molitvi. Bog mi je bio dalek i nepoznat do trenutka kad sam počeo moliti. Sad mogu reći kao A. Frossard: 'Bog postoji, ja sam ga susreo.' To je izvanredna sigurnost i osjećaj, kao da si konačno našao dugo traženo blago. Sad Boga nalazim u svakoj melodiji, u hodu ljudi, u cvijetu, u oblaku i zvijezdama." Strojarski se ponovno umiješao: "Volim moliti sam u sobi, ali mi jako nedostaje i zajednička molitva. Nekako je molitva u skupini jača, Isus prisutniji, ja temeljitiji. Otkad molim spontane molitve, zavolio sam i naučio sabrano moliti i naučene molitve, kao krunicu. Nekako mi je Gospa bliža u toj krunici i ne mogu se rastresti. Prije nije bilo tako." Medicinar je htio dodati: "Mene uvjerava ona riječ: Zar ne znate da molitvom možete i ratove zaustavljati? Ja sam uvjeren i iskustvo me još dublje uvjerava da se veliki događaji mogu pokrenuti molitvom i uvijek na dobrobit čovjeka i svijeta." Jedna je djevojka htjela još reći: "Moliti je prekrasno jer

tada osjećam da svoj život oslanjam na sigurna ramena. Zna li što znači uvijek imati nekoga, Isusa, kome možeš sve povjeriti i sve, baš sve od njega očekivati? Isus me još nikad nije razočarao. On ima svoju taktiku, ali je vjeran i uvijek samo dobar." Građevinar je rekao: "Za molitvu čovjek mora imati hrabrosti. Slabići u njoj ne mogu ustrajati. Silnici osvajaju područje molitve. Ona traži odricanje, odvažnost i vjernost."

Tako bismo mogli unedogled. No ovo je dosta da ilustrira iskustva mladih s molitvom. Za njih je molitva život i to nov život i nova neslućena mogućnost za zemlju.

ZAKLJUČAK

Iako su se neki mladi naoko povukli iz javnosti, oni su u njoj ostali. Ali ovaj puta djelujući "iz baze", odozdol. Oni su ušli u korijen svijeta i sebe da bi te korijene ozdravili i tako pomogli rastu boljeg svijeta. Oni su pronašli molitvu kao revoluciju srca i temelj za svako drugo djelovanje, za razumijevanje i bratske odnose među ljudima. Oni su otkrili smisao i snagu molitve, oni su doživjeli terapijsku stranu molitve. U molitvi vide novo, neubojito oružje, nenasilnu revoluciju za stvaranje svijeta u miru, poštovanju i slozi. Oni ne očajavaju i ne rezigniraju nad svijetom i opasnostima koje su se nad njega nadvile. Oni su našli novu snagu, jaču od bombi i razaranja – a to je ljubav koja dolazi od Boga. Posvuda, na Zapadu i na Istoku, oni su angažirani u molitvi i sve ih je više na tim skupovima. Oni su pronašli spontanu zajedničku molitvu ne stideći se jedni drugima tako svjedočiti iskustvo Isusove prisutnosti u njima i među njima. Zato su mladi, dok mole, nova nada za ugroženi i prestrašeni svijet.